

Agentschap NL
Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

FOCUS op speur- en ontwikkelingswerk

Het gebruik van de WBSO in 2010

>> Als het gaat om innovatie

FOCUS op speur- en ontwikkelingswerk

Het gebruik van de WBSO in 2010

Voorwoord

Voor u ligt het jaaroverzicht 2010 van Agentschap NL over de WBSO. In deze nieuwste uitgave van 'Focus op speur- en ontwikkelingswerk' staan gedetailleerde gegevens over het gebruik van de WBSO in 2010 en doen we verslag over interessante ontwikkelingen en opvallende resultaten. De gegevens zijn onder andere gerubriceerd naar provincie en bedrijfssector (SBI). Dit jaar besteden we speciale aandacht aan het gebruik van de WBSO door zogenoemde microbedrijven (minder dan tien medewerkers) en de topsectoren.

We hopen dat dit jaaroverzicht een helder inzicht geeft in de resultaten van deze veel gebruikte innovatie stimuleringsregeling.

Met vriendelijke groet,

Drs. J.G. Sibelt
Manager Fiscale en Regionale Innovatiestimulering
NL Innovatie
Agentschap NL

Innovatieve blindenstok

Soms lijken innovaties een eenvoudige optelsom van bestaande toepassingen. Maar de door I-cane ontwikkelde blindenstok met positiebepaling en navigatie vergde heel wat onderzoeken voor hij daadwerkelijk door blinden en slechtzienden gebruikt kon worden. De stok met GPS en intuïtieve voelpijp onder de duim bevordert de mobiliteit en zelfredzaamheid van blinden en slechtzienden.

Inhoud

Inleiding	6
Gebruik van de WBSO	9
Ontwikkeling van de WBSO	11
Startende ondernemers in de WBSO	14
Microbedrijven	16
Tijdelijke verhoging van het budget	20
Veranderingen per provincie	22
Dominante topsectoren per provincie	24
Economische structuur	26
Bedrijfssectoren naar S&O-arbeidsjaren	28

Inleiding

Het aantal bedrijven en kennisinstellingen dat in 2010 gebruik heeft gemaakt van de WBSO is opnieuw fors toegenomen ten opzichte van het jaar ervoor: 19.450 tegenover 16.620 in 2009. Hierbij waren veel bedrijven met R&D-projecten op het gebied van ICT-diensten. Maar ook de verhoging van het WBSO-budget met 210 miljoen euro heeft bijgedragen aan de toegenomen belangstelling. Het totale WBSO-budget bedroeg vorig jaar 700 miljoen euro.

Ook zijn in 2010 meer S&O-uren toegekend. In 2009 waren dit nog 67.600 arbeidsjaren aan speur- en ontwikkelingswerk, in 2010 is dat opgelopen tot 73.700. Evenals in 2009 is de onstuimige groei vooral te danken aan het microbedrijf in Nederland. In totaal hebben bedrijfsleven en kennisinstellingen ruim drie miljard euro aan S&O-loon uitgegeven. Ruim de helft hiervan werd uitgegeven door bedrijven met minder dan 250 werknemers. Het aantal starters is in 2010 gestegen tot 4.180 (tegenover 3.430 een jaar eerder). Zij maakten in totaal voor ruim 235 miljoen euro aan S&O-loonkosten.

De groeicijfers van de WBSO lijken in tegenspraak met berichten dat de R&D-uitgaven in Nederland zijn gedaald. Bij de totstandkoming van de WBSO-cijfers spelen echter een aantal factoren een rol. Zo telt de helft van de bedrijven die WBSO aanvragen minder dan 10 medewerkers, zoeken ondernemers in tijden van crisis actiever naar financiële middelen en biedt de WBSO vanaf 2009 meer fiscaal voordeel.

Uit een extern uitgevoerde evaluatie blijkt bovendien dat de WBSO doet wat zij beoogt, namelijk S&O bij bedrijven stimuleren. Ondernemers die gebruik maken van de WBSO besteden namelijk dat bedrag in zijn geheel aan speur- en ontwikkelingswerk en doen daar zelf nog een bedrag uit eigen middelen bovenop. Dit effect is bij MKB-bedrijven het sterkst.

A close-up photograph of a person's hand holding a black, rectangular frame of a breast scanner. Inside the frame, a green printed circuit board (PCB) is visible, featuring various electronic components and a red connector. A yellow ribbon cable is attached to the board. The background is blurred, showing a blue and white environment, possibly a laboratory or clinical setting.

Pijnloze borstscanner

Kleeven Medical ontwikkelde met steun van de WBSO de Tiseno, een apparaat dat via onschadelijke thermografie borstweefsel scant op plekjes met een meer dan normale hoeveelheid bloedvaten. In vergelijking met de gebruikelijke mammografie is de Tiseno veilig, snel, pijnloos en voor alle vrouwen toegankelijk, ongeacht leeftijd, borstimplantaten, zwangerschap of borstvoeding.

Bolvormige windmolen

Home Energy ontwikkelde met hulp van de WBSO de Energy Ball: een bolvormige windturbine met rondgebogen rotorbladen. De voordelen: een betere benutting van windenergie, geen slagschaduw én nagenoeg geluidloos. Het geheim van de Energy Ball schuilt in de vondst dat je met een bolvorm meer energie uit wind kunt halen. Home Energy ontwikkelde het idee verder tot een marktrijp product.

Gebruik van de WBSO

Het aantal aanvragen is in 2010 opnieuw fors toegenomen ten opzichte van het jaar ervoor. Kleinere bedrijven dienen verreweg de meeste aanvragen in. Het totale toegekende bedrag aan S&O is in 2010 uitgekomen op ruim een miljard euro.

In 2010 is het aantal toegekende aanvragen doorgroeid tot 31.500. Oorzaken hiervan zijn:

- de in 2009 ingevoerde verruiming van de WBSO met de ontwikkeling van programmatuur ten behoeve van ICT-diensten;
- de verlenging van de budgetverhoging van 2009 als tijdelijke maatregel in reactie op de economische crisis;
- de ingevoerde fiscale faciliteit Innovatiebox als opvolger van de Octrooiibox*;
- de autonome groei.

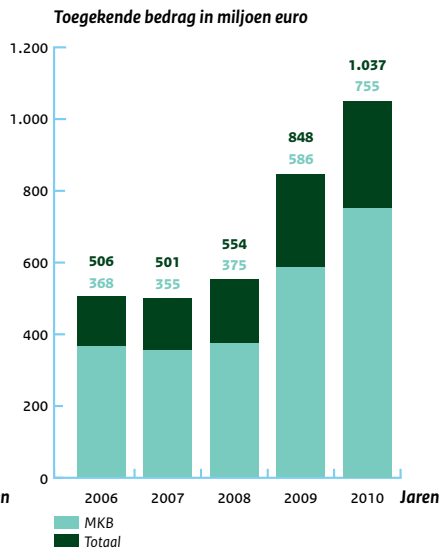
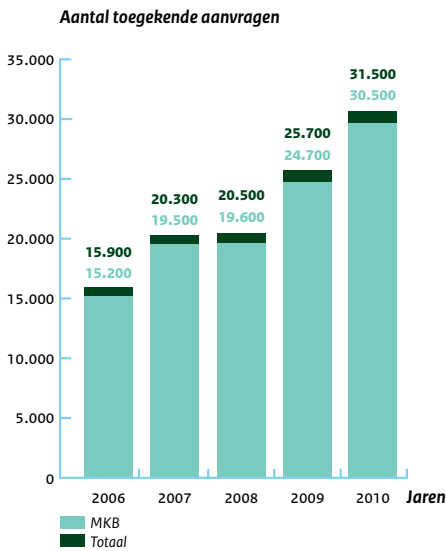
Natuurlijk betekent een dergelijke toename ook dat er meer afdrachtvermindering wordt toegekend. Hiervan is in 2010 relatief meer naar het MKB gegaan dan in 2009.

Het totale bedrag dat aan S&O is toegekend, is hoger dan het budget van de regeling. Dit is geen probleem omdat een aanvraag voor een tegemoetkoming in loonkosten voor S&O moet worden ingediend vóórdat de S&O-werkzaamheden worden verricht.

* Om gebruik te kunnen maken van de Innovatiebox hebben vennootschapsbelastingplichtige ondernemers een octrooi of een S&O-verklaring nodig. Het criterium van de S&O-verklaring en het voordeel van de Innovatiebox maken dat meer ondernemers de weg naar de WBSO weten te vinden.

In de praktijk betekent dit dat ondernemers in de aanvraag een schatting moeten opgeven van het aantal S&O-uren voor de komende periode. De ervaring leert dat niet alle aanvraagde S&O-uren worden gemaakt en dat ook niet alle ingediende projecten worden uitgevoerd.

Het aandeel van het MKB in het totale aantal aanvragen bedraagt in 2010 97 procent. Bijna 73 procent van het totale bedrag is toegekend aan het MKB. Het MKB is traditiegetrouw de groep die het meest van de WBSO profiteert.

Toegekende aanvragen

Ontwikkeling van het totale aantal toegekende aanvragen en het aantal aanvragen dat is toegekend aan het MKB in de periode 2006 tot en met 2010

Toegekend bedrag aan afdrachtvermindering

Ontwikkeling van het totale toegekende bedrag en het toegekende bedrag aan het MKB in de periode 2006 tot en met 2010 (in miljoen euro)

Ontwikkeling van de WBSO

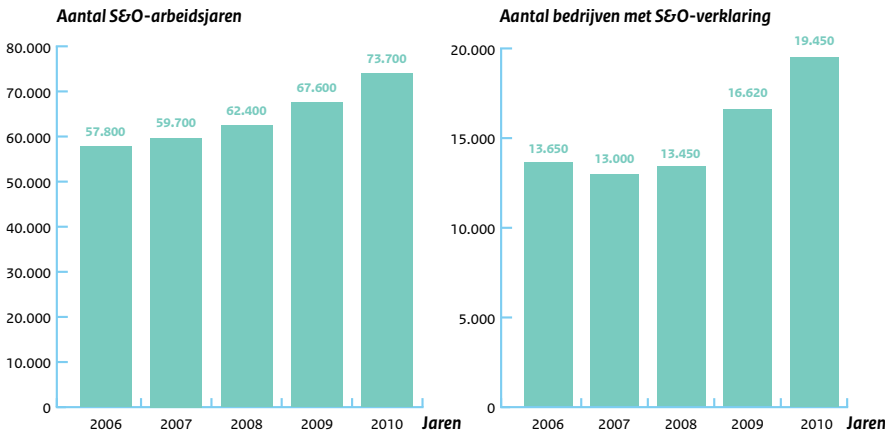
Het is belangrijk dat de WBSO goed aansluit bij de behoeften van de bedrijven en kennisinstellingen die S&O verrichten. Goede indicatoren zijn het aantal bedrijven en kennisinstellingen dat WBSO aanvraagt en het aantal S&O-arbeidsjaren waarvoor zij WBSO aanvragen.

Het aantal S&O-arbeidsjaren (één S&O-arbeidsjaar is gelijk aan 1.400 uur speur- en ontwikkelingswerk) bepaalt voor een belangrijk deel de vitaliteit van de WBSO. In de figuur is te zien dat dit aantal de laatste jaren gestaag is blijven groeien. In 2010 is het aantal S&O-arbeidsjaren uitgekomen op 73.700 tegenover 67.600 een jaar eerder. De WBSO blijft in trek!

Een andere indicator voor de mate waarin uitvoering en gebruik op elkaar zijn afgestemd is het aantal bedrijven en kennisinstellingen dat WBSO aanvraagt. In 2010 telde de WBSO bijna een vijfde meer bedrijven dan het jaar ervoor. Het totaal aantal bedrijven en kennisinstellingen dat in 2010 gebruik heeft gemaakt van de WBSO komt daarmee op 19.450.

Deze toename van zo'n 2.800 ondernemers met een S&O-verklaring komt vooral door de toevoeging van de ontwikkeling van programmatuur ten behoeve van ICT-diensten aan de definitie. Zo'n 1.300 extra ICT-bedrijven hebben hierdoor gebruik kunnen maken van de WBSO. Deze groep bestaat voor ruim tweederde deel uit bedrijven met minder dan 10 medewerkers. Naar schatting nog eens 1.000 ondernemers werden aangetrokken door de verhoging van het budget of de introductie van de Innovatiebox. Deze nieuwe of na een tijdelijke afwezigheid teruggekeerde bedrijven zijn mogelijkwerwijs op de WBSO geattendeerd door de aandacht voor het crisispakket of de Innovatiebox maar ook de hogere tarieven kunnen een rol hebben gespeeld.

Het extra budget van 210 miljoen euro is namelijk over de bedrijven verdeeld door de tarieven van de eerste schijf (tot 220.000 euro loonkosten) en de tweede schijf (boven de 220.000 euro loonkosten) aanzienlijk te verhogen. Van de overige 500 bedrijven die de groei veroorzaken wordt aangenomen dat zij los van bovengenoemde redenen WBSO zijn gaan aanvragen. De WBSO groeit namelijk al sinds jaar en dag, ook als er geen sprake is van wijzigingen in S&O-definitie, indieningswijze of budgetverhoging.

De ontwikkeling van de WBSO afgemeten aan twee belangrijke indicatoren

Vliegbewegingen in beeld

Frontier Information Technologies is erin geslaagd informatie over vliegtuigbewegingen voor een breed publiek toegankelijk te maken. Frontier ontwikkelde Casper, een innovatieve weboplossing die informatie geeft over type vliegtuig, hoogte, snelheid, richting, weersomstandigheden en baangebruik. Een project waarvoor Frontier een succesvol beroep kon doen op de WBSO.

Startende ondernemers in de WBSO

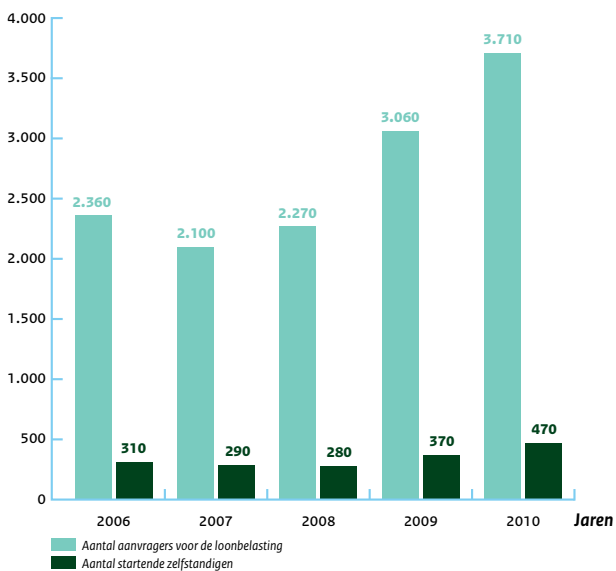
Ondernemers die net een onderneming zijn begonnen en daarbij S&O uitvoeren kunnen gebruik maken van een extra steun in de rug van de WBSO. Zij hebben recht op een hoger percentage afdrachtvermindering of, in het geval van zelfstandigen, een hogere aftrek S&O.

Het voordeel kon in 2010 oplopen tot maximaal 30.800 euro voor een bedrijf met S&O-medewerkers in loondienst of 6.017 euro voor een zelfstandig ondernemer. De starters krijgen extra steun omdat ze vaak problemen ondervinden bij het opstarten van een onderneming.

Ruim een vijfde deel van de bedrijven dat gebruik maakt van de WBSO valt in de categorie 'startende ondernemers'. Evenals in 2009 is deze groep procentueel meer toegenomen dan het totale aantal aanvragers. Ook is het aantal zelfstandige ondernemers dat gebruik maakt van de startersfaciliteit fors gegroeid. De definitieverruiming in de richting van ICT-diensten is voor een groot deel verantwoordelijk voor de extra instroom van startende zelfstandigen. De speciale workshops en informatiekanalen die Agentschap NL inzet om zelfstandige ondernemers te informeren over de WBSO blijken succesvol.

Aantal aanvragers

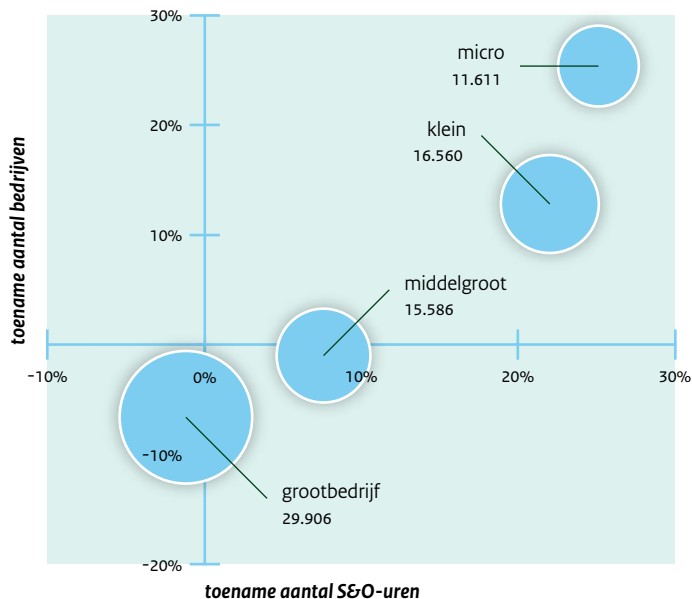
Aantal aanvragers dat gebruik maakt van de startersfaciliteit
Ontwikkeling van het aantal aanvragers dat gebruik maakt van de startersfaciliteit in de WBSO in de periode 2006 tot en met 2010

Microbedrijven

Microbedrijven zijn bedrijven met minder dan 10 medewerkers. In 2010 is het aantal microbedrijven dat gebruik heeft gemaakt van de WBSO enorm gegroeid.

Het grootbedrijf (250 of meer medewerkers) maakt de meeste S&O-uren (29.906 S&O-arbeidsjaren) in 2010, maar er is wel sprake van een afname ten opzichte van het jaar ervoor. Ook het aantal grootbedrijven daalt. Dit geldt niet voor de bedrijven met minder dan 10 medewerkers (microbedrijven). Deze groep is zowel in de richting van het aantal aanvragers als van het aantal S&O-uren enorm gegroeid. Dit maakt de categorie interessant om nader te bekijken.

Ontwikkeling categorieën 2010 ten opzichte van 2009

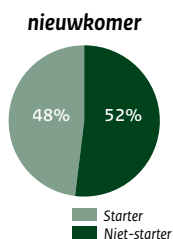
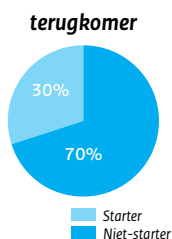
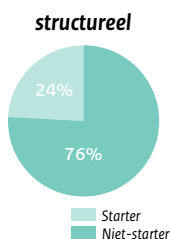
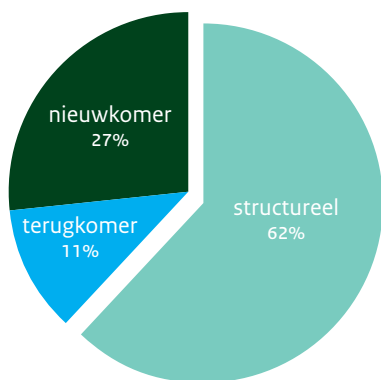
Ontwikkeling van het aantal S&O-uren en het aantal bedrijven per categorie in 2010 ten opzichte van 2009 (op basis van het opgegeven aantal medewerkers). De grootte van de bel in het diagram geeft het aantal S&O-FTE aan per categorie in 2010.

Micro: 1 – 9 medewerkers

Klein: 10 – 49 medewerkers

Middelgroot: 50 – 249 medewerkers

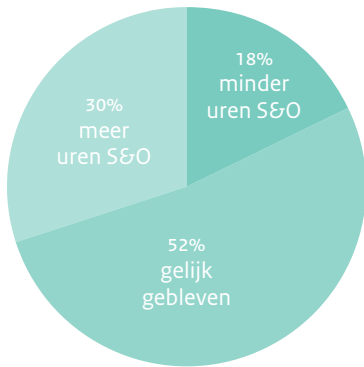
Grootbedrijf: 250 en meer medewerkers

Verdeling microbedrijven (10.390 bedrijven)

Onderverdeling van microbedrijven naar 'structurele', 'terugkomende' en 'nieuwe' WBSO-ondernemers

Bijna tweederde van de microbedrijven die in 2010 gebruik hebben gemaakt van de WBSO zijn bedrijven die ook in 2009 een S&O-verklaring ontvingen. 27 procent vroeg voor het eerst WBSO aan en ontving een S&O-verklaring. 11 procent kwam na afwezigheid van één of twee jaar succesvol terug. Van de nieuwkomers was bijna de helft starter. Bij de terugkomers was dat bijna een derde deel. Het merendeel van de microbedrijven heeft zowel in 2009 als in 2010 dus een S&O-verklaring ontvangen. Van deze laatste groep maakte een kwart gebruik van de startersfaciliteit. Van deze 'structureel' aanvragende microbedrijven laat een flink aantal bedrijven een groei zien in het aantal S&O-uren.

Ontwikkeling S&O-uren microbedrijven

Ontwikkeling S&O-uren van microbedrijven (62%) in 2010 ten opzichte van 2009

Bovenstaande figuur toont de microbedrijven die zowel in 2009 als in 2010 gebruik hebben gemaakt van de WBSO. Dit is 62% van het totale aantal microbedrijven. Van deze groep heeft 30% in 2010 veel meer S&O verricht dan in 2009. Zo'n 18% is beduidend minder aan S&O gaan doen. Een goede ontwikkeling vanuit innovatief oogpunt.

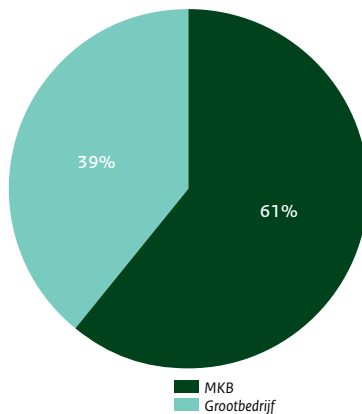
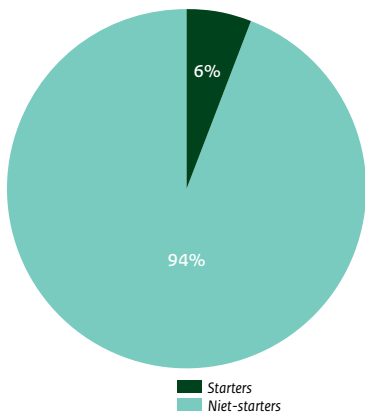

Tijdelijke verhoging van het budget

Om het Nederlandse bedrijfsleven in tijden van economische crisis een helpende hand te bieden heeft het kabinet in het voorjaar van 2009 besloten het budget van de WBSO met 150 miljoen euro te verhogen door de tarieven aan te passen. Deze maatregel werd in 2010 gehandhaafd. Het budget werd in 2010 nog met 60 miljoen euro uitgebreid om het bedrijfsleven te compenseren voor lastenverzwaring.

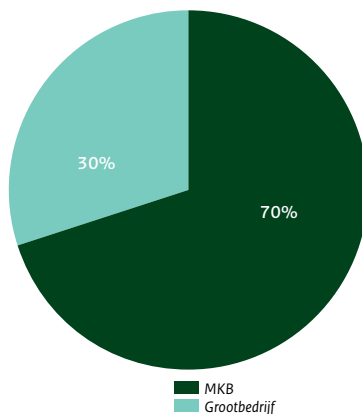
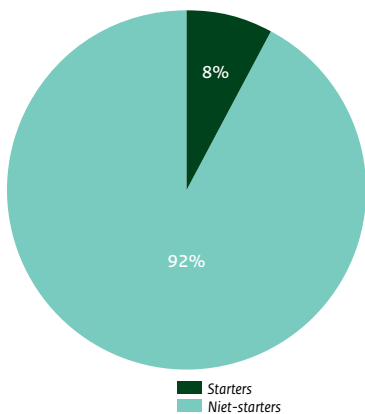
Met het extra geld hoopt de overheid bedrijven beter in staat te stellen om werknemers en hun kennis binnenboord te houden en zo economisch herstel te bespoedigen. Zeker is, dat de tijdelijke verhoging van het budget voor meer gebruik van de WBSO heeft gezorgd. Zo'n 1000 'verborgen' of in het verleden afgehaakte S&O-bedrijven hebben door het extra geld (opnieuw) een toekenning ontvangen. Verreweg het grootste gedeelte van dat geld is naar het MKB gegaan.

Jaar	Extra budget vanwege crisis (in €)	Tarief eerste schijf (tussen haakjes starterstarief)	Lengte eerste schijf (in €)	Tarief tweede schijf	Maximaal te ontvangen afdrachtvermindering (in €)
2008	0	42% (60%)	110.000	14%	8 miljoen
2009	150 miljoen	50% (64%)	150.000	18%	14 miljoen
2010	210 miljoen	50% (64%)	220.000	18%	14 miljoen

Verdeling tijdelijke verhoging 2009

Verdeling van de tijdelijke verhoging van het budget met 150 miljoen euro (2009)

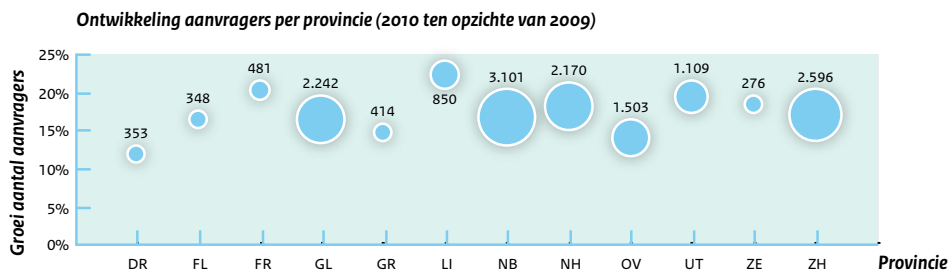
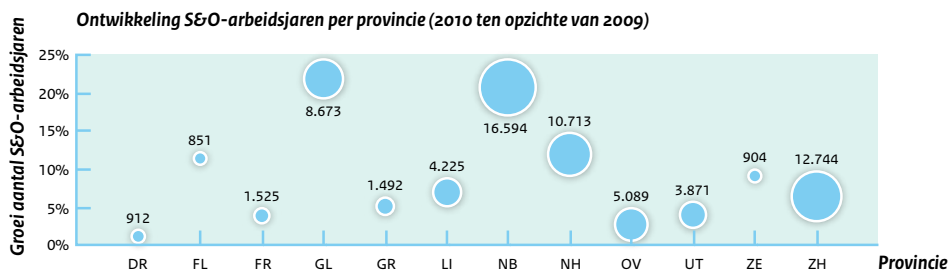
Verdeling tijdelijke verhoging 2010

Verdeling van de tijdelijke verhoging van het budget met 210 miljoen euro (2010)

Veranderingen per provincie

De verschillen tussen provincies zijn soms groot. Per provincie is onderzocht hoeveel het aantal ondernemers dat gebruik maakt van de WBSO en het aantal toegekende S&O-jaren in 2010 is veranderd ten opzichte van 2009.

In de figuren is per provincie weergegeven hoeveel het aantal ondernemers dat gebruik maakt van de WBSO en het aantal toegekende S&O-jaren in 2010 is veranderd ten opzichte van 2009. Landelijk zijn het aantal bedrijven en de S&O-jaren met respectievelijk 17 procent en 9 procent gestegen. Hoewel de verschillen tussen de provincies in enkele gevallen groot zijn, profiteren zij allemaal in grote mate van de tijdelijke intensivering. In de provincies waar het aantal bedrijven fors toeneemt ten opzichte van het aantal S&O-jaren (zoals Friesland) zijn vooral veel kleine bedrijven (minder dan 50 medewerkers) WBSO gaan aanvragen.

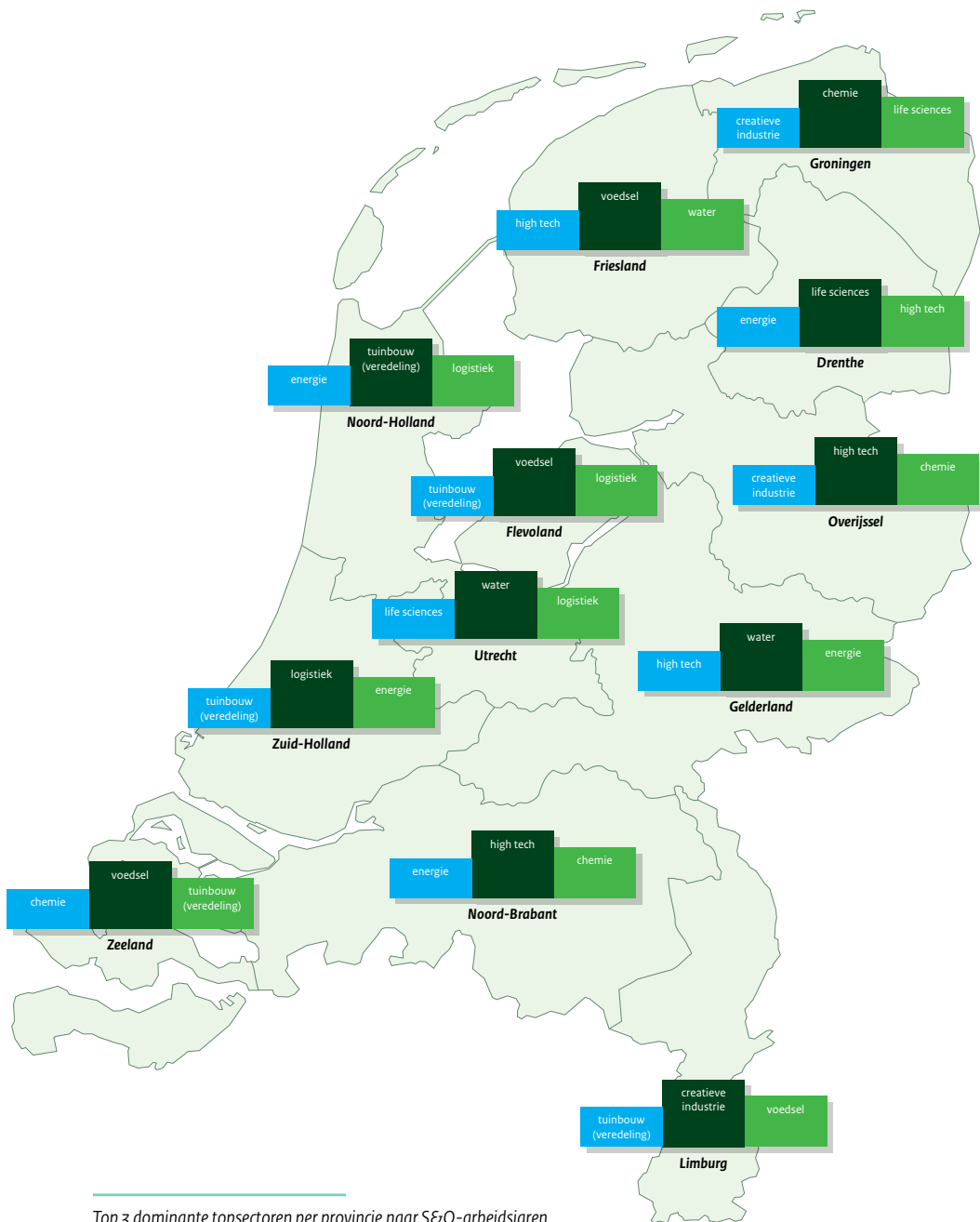

Toe- of afname in het totaal aantal aanvragers en de toegekende S&O-jaren (2009/2010) per provincie

Dominante topsectoren per provincie

In 2010 heeft het nieuwe kabinet gekozen voor negen topsectoren, te weten Water, Voedsel, Tuinbouw, High tech, Life sciences, Logistiek, Chemie, Energie en de Creatieve industrie. Uiteraard speelt innovatie een belangrijke rol bij de ontwikkeling van de topsectoren. Op basis van de WBSO-gegevens van 2010 is gekeken welke topsectoren, gemeten naar aantal S&O-arbeidsjaren, het belangrijkste zijn per provincie.

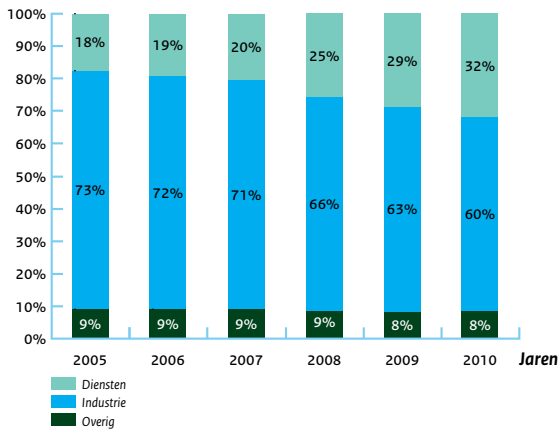
Top 3 dominante topsectoren per provincie naar S&EO-arbeidsjaren

Economische structuur

Een grove indeling van de economie is die naar de sectoren industrie, diensten en overig. Ook in 2010 wint de dienstensector weer S&O-terrein op de industrie. Dit wordt nadrukkelijk veroorzaakt door de ICT-sector die meer nieuwe diensten op basis van de toepassing van programmatuur is gaan ontwikkelen.

Tot 2009 viel alleen de ontwikkeling van programmatuur zelf onder de definitie van de WBSO, maar vanaf 2009 kunnen dus ook de diensten die voortkomen uit die nieuwe programmatuur op steun van de WBSO rekenen. Ook andere dienstensectoren dragen echter bij aan het grotere S&O-aandeel. De dienstensector neemt toe van 29 procent (2009) naar 32 procent (2010), dit is drie procentpunten. Van deze drie procentpunten is twee procentpunten toe te schrijven aan ICT-diensten en een procentpunt aan niet-ICT-diensten. Het volle procentpunt waarmee het aandeel van de niet-ICT dienstensector toeneemt, is voor een groot deel toe te schrijven aan de vervoersector en de financiële sector.

Verdeling toegekende S&O-uren WBSO

Verdeling van de toegekende S&O-uren per sector van de economie 2005 – 2010

Sector

Diensten: ICT, zakelijke dienstverlening, handel, vervoer, energie, gas en water, overige diensten

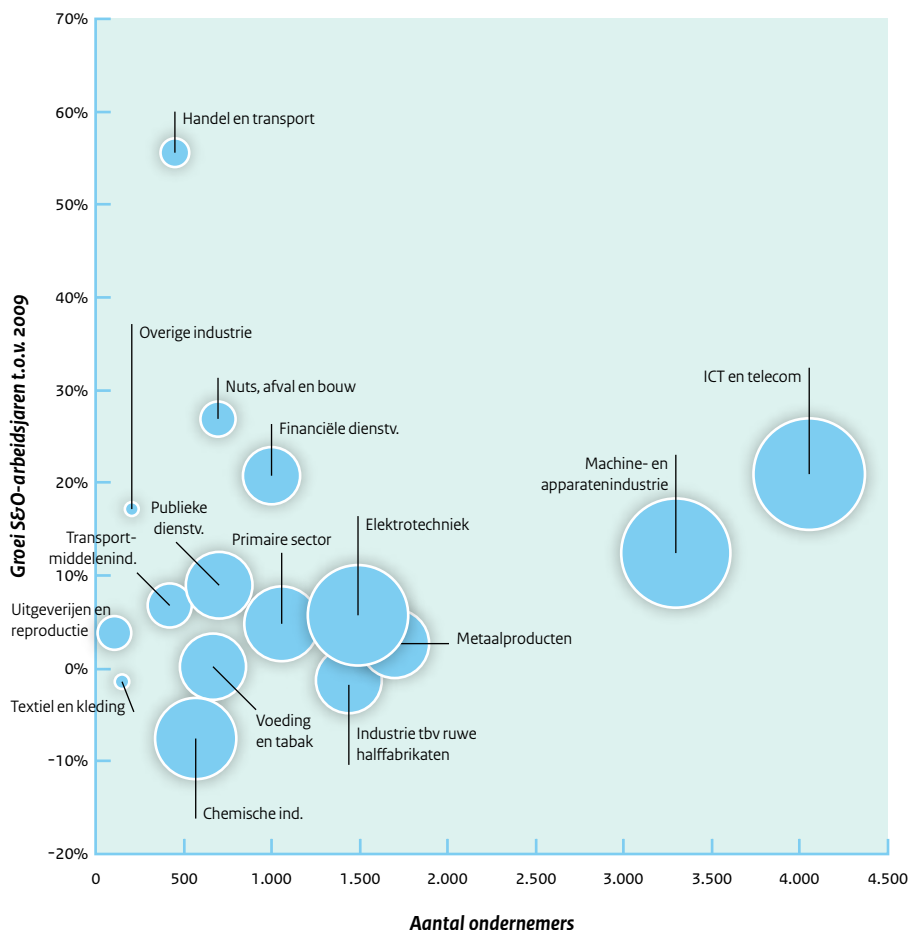
Industrie: Papier en drukkerijen, textiel, kleding en leer, voeding en genotmiddelen, hout-producten, vervaardiging van transportmiddelen (excl. auto's), kantoormachines en computers, audio- video- en overige elektrische apparaten, medische apparatuur en instrumenten, overige industriële sectoren

Overig: Landbouw, bosbouw, visserij, delfstoffenwinning, bouwnijverheid

Bedrijfssectoren naar S&O-arbeidsjaren

De ict- en telecomsectoren vormen samen zowel naar aantal bedrijven als naar aantal toegekende S&O-arbeidsjaren evenals vorig jaar de grootste sector. Kort daarop gevolgd door de sector machines en apparaten.

Een sector die eveneens tot de grootste behoort maar een stuk minder aanvragers heeft, is die van de elektrotechniek. Handel en transport hebben in S&O-arbeidsjaren een spectaculaire groei doorgemaakt in 2010. De bel is echter klein hetgeen duidt op een klein aantal S&O-arbeidsjaren in absolute zin (1.488 S&O-arbeidsjaren tegenover bijvoorbeeld 1.972 in de transportmiddelenindustrie met vrijwel een gelijk aantal aanvragers). Opvallende daler is de chemische industrie die in 2009 nog een groei in aantal S&O-arbeidsjaren noteerde van 5 procent maar in 2010 krimpt met 8 procent. De tabel op pagina 30 toont de SBI-samenstelling van de verschillende sectoren.

Ontwikkeling van het aantal S&O-arbeidsjaren en aantal aanvragers per sector in 2010 ten opzichte van 2009 (op basis van SBI-codes)

De grootte van de bel in het diagram indiceert de relatieve omvang van het aantal S&O-FTE in 2010 (zie de tabel op pagina 30).

Sector	SBI code	Aantal aanvragers	Groei toegekende S&O-jaren 2009 – 2010	Totaal toegekende S&O-jaren 2010
Primaire sector	1, 2, 5, 10, 11 en 14	1.060	4,8%	5.423
Voeding en tabak	15 en 16	665	0,1%	4.233
Textiel en kleding	17, 18 en 19	156	-1,5%	239
Industrie tbv ruwe halffabrikaten¹	20, 21, 23, 25, 26 en 27	1.446	-1,5%	4.058
Uitgeverijen en reproductie	22	104	3,7%	1.084
Chemische industrie	24	574	-7,6%	5.642
Metaalproductenindustrie	28	1.707	2,6%	4.475
Machine- en apparatenindustrie	29	3.304	12,3%	11.925
Elektrotechniek	30, 31, 32 en 33	1.495	5,8%	9.497
Transportmiddelenindustrie	34 en 35	422	6,8%	1.972
Overige industrie	36	210	17,1%	262
Nuts, afval en bouw	37, 40, 41 en 45	691	26,8%	1.492
Handel en transport	50, 51, 52, 55, 60, 61, 62, 63, 70 en 71	451	55,5%	1.488
ICT en telecom	64 en 72	4.059	21,0%	13.546
Financiële dienstverlening	65, 66, 67 en 74	1.003	20,5%	3.765
Publieke dienstverlening	75, 80, 85, 90, 92, 93 en 99	700	8,8%	4.563

¹ hout, kurk, riet, papier, karton, aardolie, steenkool, rubber, kunststof, glas, aardewerk, cement, kalk en metaal

SBI-samenstelling bedrijfssectoren

Groei (in %) van het aantal S&O-arbeidsjaren en aantal aanvragers per sector in 2010 ten opzichte van 2009 (op basis van SBI-codes)

Apparatuur samen gebruiken

Nu de technologie zo ver is dat machines op afstand bediend kunnen worden kan dure, geavanceerde apparatuur met andere bedrijven worden gedeeld. Novay ontwikkelde met hulp van de WBSO samen met Corus, Philips, FEI en de Universiteit van Amsterdam 'Collaboratory', een dienst waarbij bedrijven gebruik kunnen maken van elkaars geavanceerde apparatuur. Hierdoor is het gebruik van kostbare apparatuur ook voor kleine bedrijven binnen handbereik komen te liggen.

Verantwoord snoep

Voor Druppas was de WBSO een extra stimulans om het ondernemerschap op te zoeken. Want een nieuw product in de markt zetten vergt tijd en financiële armslag. Druppas ontwikkelde met steun van de WBSO 'Plukfruit' en 'Plukdrop'. Dit verantwoorde snoep uit natuurlijke extracten en vruchtenconcentraat is inmiddels te koop in de winkel.

De WBSO

De WBSO is een initiatief van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. NL Innovatie, een onderdeel van Agentschap NL, verzorgt de uitvoering. Bedrijven kunnen het financiële voordeel van de WBSO verrekenen met de Belastingdienst.

Meer informatie

Wilt u meer informatie, kijkt u dan op de website van de WBSO:
www.agentschapnl.nl/wbso.

De helpdesk van de WBSO

Hebt u vragen, dan kunt u bellen met de helpdesk WBSO, T +31 (0)88 602 35 54 of e-mailen naar wbso@agentschapnl.nl.

De helpdesk e-diensten

Hier kunt u terecht voor vragen over het indienen via internet en certificaten. De helpdesk e-diensten is te bereiken via T +31 (0)88 602 59 99 of e-mail naar ei_beheerder@agentschapnl.nl.

De Belastingdienst

Financiële verrekening

Voor vragen over de financiële verrekening van de WBSO kunt u contact opnemen met de Belastingtelefoon (telefoonnummer +31 (0) 80 005 43) of met het Belastingdienstkantoor waar uw onderneming onder valt.

Innovatiebox

Per 1 januari 2010 is de innovatiebox ingevoerd om innovatief onderzoek door ondernemers fiscaal te stimuleren. Informatie over de innovatiebox vindt u op de website van de Belastingdienst. Daar vindt u ook een lijst met contactpersonen die u kunt benaderen als u vragen heeft over het gebruik van de innovatiebox.

Eén ingang voor innovatie informatie

Wilt u innoveren en zoekt u hulp en advies? Bekijk dan het overzicht van de fiscale instrumenten, financieringsmogelijkheden, regelingen, programma's en projecten op www.agentschapnl.nl/innovatie.

Dit is een publicatie van:

Agentschap NL
NL Innovatie
Hanzelaan 310
Postbus 10073 | 8000 GB Zwolle

Helpdesk WBSO
T +31 (0) 88 602 35 54
I www.agentschapnl.nl/wbso
E wbso@agentschapnl.nl

© Agentschap NL | april 2011
Publicatie-nr. 1WBSO1102

*Hoewel deze publicatie met de grootst
mogelijke zorg is samengesteld kan
Agentschap NL geen enkele aansprakelijkheid
aanvaarden voor eventuele fouten.*

Agentschap NL is een agentschap van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Agentschap NL voert beleid uit voor diverse ministeries als het gaat om duurzaamheid, innovatie en internationaal. Agentschap NL is hét aanspreekpunt voor bedrijven, kennisinstellingen en overheden. Voor informatie en advies, financiering, netwerken en wet- en regelgeving.

De divisie NL Innovatie helpt ondernemend Nederland bij innovaties. Met geld, kennis en contacten.